

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**

Факультет природничих наук

**Кафедра садово-паркового господарства та
екології**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з освітнього компоненту
«Вступ до фаху»
спеціальності 101 Екологія
для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня**

Старобільськ-2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**

Факультет природничих наук

**Кафедра садово-паркового господарства та
екології**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з освітнього компоненту
«Вступ до фаху»
спеціальності 101 Екологія
для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня**

Старобільськ-2021

УДК 574(076)
М54

Методичні вказівки до практичних занять з освітнього компоненту «Вступ до фаху» спеціальності 101 Екологія для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня / укл.: Губська О., Мацай Н., Старобільськ: Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 46 с.

Рецензенти:

Комісова Т.Є. – кандидат біологічних наук, доцент, координатор з наукової роботи факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Євтушенко Г.О. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри біології та агрономії, доцент, ЛНУ імені Тараса Шевченка

Видання містить рекомендації щодо підготовки та проведення практичних занять з освітнього компоненту «Вступ до фаху» спеціальності 101 Екологія для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня здобувачами вищої освіти денної та заочної форм навчання, які навчаються за спеціальністю 101 Екологія за освітньою програмою Екологія на першому бакалаврському рівні освіти.

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
факультету природничих наук
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
(протокол № 1 від 30.08.2021 р.)*

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1: «ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ»	12
ТЕМА 2: «ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОЇ НАУКИ»	15
ТЕМА 3: «ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЇ»	20
ТЕМА 4: «СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У НАУЦІ ТА ЕКОЛОГІЇ»	23
ТЕМА 5: «ГЛОБАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНІ ШЛЯХИ ЇХ РОЗ’В’ЯЗАННЯ»	27
ТЕМА 6: «ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ, МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИРІШЕННЯ В АСПЕКТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»	32
ТЕМА 7: «СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ВИЖИВАННЯ ЛЮДСТВА»	35
ТЕМА 8: «СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ЕКОЛОГІЇ»	42

ВСТУП

Освітній компонент «Вступ до фаху» є базовим для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 101 Екологія, в процесі вивчення якого починається формування розуміння предметної області та характеру майбутньої професійної діяльності без чого не можлива якісна підготовка фахівця-еколога.

Метою вивчення ОК «Вступ до фаху» є: формування системних уявлень про професію еколога, сферу його діяльності та шляхи досягнення в ній професійної досконалості; розгляд особливостей підготовки фахівця-еколога в Україні та у світі; формування системних уявлень про екологію як науку та основні етапи її розвитку, про наслідки впливу людини на природу та сучасні екологічні проблеми, і відповідно до цього формування у здобувачів освіти спеціальності «Екологія» уяви про необхідність повного переходу до раціонального використання природних ресурсів та роль охорони навколишнього природного середовища в загальній проблемі виживання людства.

Освітній компонент «Вступ до фаху» забезпечує первинну підготовку до формування знань з інших професійних освітніх компонентів як обов'язкового, так і вибіркового блоку. Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності

ФК1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

та отримати такі програмні результати:

ПР 02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

ПР 03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.

ПР 19. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

Успішне освоєння змісту освітнього компоненту «Вступ до фаху» дозволяє отримати такі результати навчання:

- Розуміння специфіки підготовки фахівця-еколога у вищих навчальних закладах України і провідних країнах світу;

- Ознайомлення з моделлю фахівця і шляхами послідовного здобуття знань;

- Знання кваліфікаційних вимог до фахівця екологічної спеціальності;

- Знання організації і структури державної екологічної служби в Україні, а також існуючих служб в інших країнах світу;

- Знання особливостей становлення і розвитку екології як самостійної науки;

- Засвоїти ключові поняття з екології, дослідити етапи становлення поняття екології і його подальшу трансформацію;

- Знання основних напрямів і методів сучасних екологічних досліджень;

- Розуміння особливостей глобальної екологічної ситуації та основних факторів, що її обумовлюють;

- Вміння характеризувати стан глобальних екологічних проблем та сучасне бачення шляхів їх вирішення;

- Знання про сучасну екологічну ситуацію в Україні, чинники, що її обумовлюють, і шляхи покращення;
- Науково обґрунтовані уявлення про сучасні стратегії виживання людства та їх критичне переосмислення;
- Вміти усвідомлювати і розуміти сутність екологічної проблеми, аналізувати інформацію що до неї і визначати найбільш екологічно та економічно доцільні шляхи її розв'язання.

Згідно з навчальним планом освітній компонент «Вступ до фаху» вивчається в обсязі 3,0 кредитів ЄКТС, тобто 90 годин; при цьому на аудиторні заняття відводиться 36 годин: лекції – 20 годин й практичні заняття – 16 годин, і відповідно 64 години – самостійна робота здобувачів освіти з освоєння змісту даного ОК, на заочній формі навчання — 8 годин, із них лекції – 4 години і практичні заняття – 4 години, відповідно частка самостійної роботи зростає до 82 годин.

В даному методичному посібнику надаються вказівки до виконання завдань на практичних заняттях безпосередньо та при підготовці до них.

Практичні заняття покликані розвинути практичні навички застосування набутих на лекційних заняттях та у процесі самостійної роботи студентів теоретичних знань. Саме практичні роботи дозволяють здобувачам освіти більш повно і усвідомлено зрозуміти наукову сутність вивчаємих екологічних понять й перевести їх на рівень особисто значущих. У процесі аудиторного та самостійного виконання творчих завдань, вирішення міні-завдань з екології та природокористування їм необхідно буде звертатися до нових інформаційних ресурсів, розвивати навички та вміння працювати в групі, обговорювати, відстоювати і коригувати свою точку зору, знаходити компромісні рішення, необхідні для вироблення

практичних рекомендацій щодо розв'язання певних екологічних завдань.

Завдання до практичних робіт розрізняються рівнем складності, специфікою пошуку рішення. Відповіді на багатьох з них вимагають роботи з джерелами інформації та їх аналізу, порівняння власних результатів з літературними даними.

Таким чином, практичні заняття будуть сприяти формуванню у здобувачів освіти вміння публічно виступати з доповідями і повідомленнями на екологічну тематику; розвивати культуру мовлення, понятійний апарат у сфері екології; навчать орієнтуватися в постійно зростаючому потоці екологічної інформації, а також сформують навички написання і захисту наукових та реферативних робіт.

Всі роботи розраховані приблизно на 2 навчальні години, але деякі припускають додатковий час, тому розраховані також і на самостійну і позааудиторну роботу. При їх виконанні можна змінювати навчальний час залежно від числа виконавців (індивідуальні та групові завдання).

При проведенні практичних занять використовуються такі методи

- всебічний розгляд питань з теоретичного матеріалу;
- творча презентація (завдання);
- ділові ігри;
- дискусія з проблемних екологічних питань;
- «мозковий штурм».

Творча презентація – оформлення результатів самостійної роботи студента за обраною тематикою у вигляді презентації Microsoft Power Point. Презентація представляє собою оброблену інформацію, що зведена у таблиці, діаграми, графіки, рисунки, фото та відеоматеріали з необхідними лаконічними текстовими поясненнями.

Презентація має супроводжуватись доповіддю студента. Основна мета творчої презентації – привернути увагу аудиторії та якісно донести попередньо підготовлений матеріал.

Ділова гра – є педагогічним засобом і активною формою навчання, яка інтенсифікує навчальну діяльність, моделюючи управлінські, економічні, психологічні, педагогічні ситуації і дає можливість їх аналізувати і виробляти оптимальні дії в подальшому.

Дискусія – форма колективного обговорення, мета якої – виявити істину через зіставлення різних поглядів, правильне розв'язання проблемної ситуації. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, а емоційно-інтелектуальний поштовх пробуджує до активного мислення.

Мозковий штурм – ефективний метод висування творчих ідей у процесі розв'язування наукової чи технічної проблеми, сеанси якого стимулюють творче мислення.

До кожного практичного заняття відповідно до теми розробляється детальний план його проведення. План практичного заняття включає тему, мету, ключові питання для розгляду і необхідну літературу. Основою для підготовки до практичних занять є не лише підручники, але й наукова та науково-популярна періодика, довідники, першоджерела, в тому числі Інтернет-ресурси. При виборі Інтернет-ресурсів необхідно звертати увагу на їх достовірність, сучасність і науковість. Список основних навчальних посібників надається до кожної конкретної теми. Саме такий всебічний підхід до висвітлення теми заняття дає можливість опанувати зміст найважливіших екологічних проблем та підходів, засвоїти основні положення та терміни.

Етапи самостійної підготовки здобувача освіти до практичного заняття:

1. Уважно прочитати тему та мету заняття. На основі існуючих знань та набутого досвіду визначитись з колом питань, які можуть (мають) бути висвітлені впродовж даного практичного заняття.

2. У відповідності з планом практичного заняття підготувати необхідний теоретичний матеріал. Бажано мати спеціальний зошит для підготовки до практичних занять. У ньому слід робити стислий конспект вивченого матеріалу, тези виступів та доповідей, формулювати можливі запитання та заперечення, які можуть бути використані в дискусіях. Корисно також навчитися групувати матеріали, що наводяться у відповіді (доповіді), за логічними ознаками.

3. З усіх тем практичних занять передбачені завдання для самостійної роботи: відповіді на запитання, складання таблиць, схем і тощо. Приступати до їх виконання слід лише після завершення теоретичної підготовки до заняття, коли повністю з'ясована як тема в цілому, так і її ключові питання.

4. Відповідь з теоретичних питань практичного заняття бажано розпочати з короткого вступу, в якому окреслити актуальність питання, що розглядається та сучасний стан його вирішення, тезово описати основні моменти, про які йтиме мова у виступі. В подальшому слід формувати свій виступ від «загального» до «конкретного», починаючи з теоретичних основ, фактів та визначень, та доповнюючи ці дані необхідними прикладами, порівняльним аналізом, поясненнями. Закінчувати виступ слід висновками. Бажано, проаналізувавши та порівнявши точки зору, які панують на сьогоднішній день в науці, висловити свою власну думку відносно даної проблеми.

5. Уважно прочитати зміст практичних завдань, які будуть виконуватись на занятті в аудиторії, детально продумати алгоритм їх виконання.

При оформленні звітів з виконання завдань практичних робіт здобувачам освіти рекомендується дотримуватись таких загальних вимог:

1. Записати тему і мету практичної роботи.
2. Дотримуватися наукового стилю викладу матеріалу, що передбачає чітке та лаконічне за формою, але ємне за змістом викладення думок.
3. Оформлення результатів експериментальної роботи виконується за вимогами щодо науково-дослідних матеріалів. Це відноситься до виконання таблиць, діаграм, графіків, рисунків, написання резюме (висновок, заключення).

У процесі практичного заняття можливі різноманітні форми роботи: міні-повідомлення, доповіді, дискусії, «круглий стіл», ділова гра і т. п., тобто кожна тема розкривається не одним доповідачем, а групою студентів. Після розгляду кожного питання підводяться підсумки, впродовж яких викладач аналізує якість підготованого матеріалу, вказує на допущені помилки у відповідях, допомагає правильно сформулювати окремі положення, аналізує виконання практичних завдань, узагальнює все сказане за темою заняття і підводить підсумок. Таким чином, практичне заняття повинно бути активним, творчим заняттям, де здобувачі освіти вчаться користуватися отриманими теоретичними знаннями, формулювати і обґрунтовувати свої думки, чітко аргументувати відповіді, захищати і відстоювати свою думку у науковій дискусії. Відповіді на основні питання, а також суттєві доповнення і виступи студентів оцінюються викладачем у відповідності до рейтингової системи оцінювання.

Критерії оцінювання:

Відповіді на практичних заняттях (участь у дискусіях) робота над завданнями у групах оцінюється за такими критеріями:

Ваговий бал – 3 бали за роботу на 1 практичному занятті.

Максимальна кількість балів за роботу на практичних заняттях дорівнює:

8 практ. x 3 бал. = 24 бали

– *«відмінно»*, одержують студенти, які всебічно, систематично і глибоко володіють навчально-програмовим матеріалом, вміють самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїли основну і ознайомлені з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; творче виконання завдань – 3 бали;

– *«добре»*, заслуговують студенти, які знають основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання добре, але із певною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою; помилки, що допущені при виконанні завдань можуть бути виправлені з допомогою викладача – 2 бали;

– *«задовільно»*, заслуговують студенти, які знають основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії – 1 бал;

– *«незадовільно»* виставляється студентам, які не оволоділи навчально-програмовим матеріалом, допускають грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою або взагалі не дають відповіді – 0 балів.

За виконання індивідуальних творчих завдань здобувач освіти може додатково одержати до 5 балів

ТЕМА 1: «ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ» (2 години)

МЕТА: розгляд особливостей підготовки фахівця-еколога в Україні й у світі, та їх порівняльний аналіз; ознайомлення з кваліфікаційними вимогами до майбутніх фахівців з екології.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Система вищої освіти в Україні та інтеграція її в Болонську систему.
2. Багатоступенева система підготовки та рівні вищої освіти.
3. Перспективи та проблеми входження України в Європейський освітній простір.
4. Порівняльні характеристики світової та вітчизняної екологічної освіти.
5. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах України.
6. Кваліфікаційні вимоги до майбутніх фахівців з екології.
7. Характеристика випускаючої кафедри та напрямків її діяльності.

Завдання 1.

Використовуючи доступні навчальні посібники та інші інформаційні ресурси, визначте такі поняття, що стосуються теми заняття:

— *стандарт вищої освіти, акредитація, освітня програма, гарант освітньої програми, компетентність, програмний результат, кваліфікація, здобувач освіти, рівень вищої освіти, ступень вищої освіти, бакалавр, магістр, зміст навчання, навчальний*

план, освітній компонент, кредит ЄКТС, змістовий модуль, види навчальних занять, контроль якості вищої освіти, диплом.

Завдання 2.

Ознайомитись зі змістом Стандарту вищої освіти спеціальності 101 Екологія за першим (бакалаврським) рівнем освіти МОН України та змістом освітньої програми Екологія ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», за якою здійснюється підготовка здобувачів освіти, й на підставі цього провести їх порівняльний аналіз, визначивши спільне й особливі відмінності, що визначають специфіку підготовки фахівців-екологів саме в цьому ЗВО.

Завдання 3.

Ознайомитись зі змістом та структурою навчального плану спеціальності «Екологія», за яким здійснюється підготовка здобувачів освіти. Під керівництвом тьютора скласти індивідуальний навчальний план студента на поточний рік.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стандарти вищої освіти МОН України. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
2. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти. МОН України. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. Київ, 2008.
3. Концепція неперервної екологічної освіти і виховання в Україні. – К., 1998 р.

4. Концепція екологічної освіти // Інформаційний збірник МОН України. - "Педагогічна преса" – 2002.- №7. – С. 3-23.

5. Навчальні програми нормативних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія»: Навчальне видання/ За ред. проф. В.Ю.Некоса та проф. Т.А.Сафранова.- Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна,2005.- 268 с

6. Освітня програма «Екологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». http://luguniv.edu.ua/Attach/public_info/opp/fpn/op_101_eco_2021_bac.pdf

7. Навчальний план підготовки бакалавра за спеціальністю 101 Екологія. http://luguniv.edu.ua/Attach/public_info/opp/fpn/np_101_eco_2021_bac_d.pdf

Завдання для підготовки до наступного практичного заняття:

Підготувати презентацію з тематики «Основні етапи становлення та розвитку екології.» або «Видатні постаті вчених, що внесли свій вклад в розвиток екології». Тему для презентації визначає викладач і заздалегідь повідомляє її здобувачу освіти.

ТЕМА 2: «ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОЇ НАУКИ» (2 години)

МЕТА: розглянути основні етапи становлення та розвитку екології як самостійної науки; виявити чинники, що вплинули на виділення екологічних знань в окрему галузь природознавства; охарактеризувати сучасні тенденції розвитку екологічної науки.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Особливості сприйняття природи первісними людьми. Зародження екологічних уявлень та знань.
2. Етап накопичення екологічних знань. Античні вчені та мислителі, що внесли свій вклад в розвиток екологічної науки.
3. Особливості розвитку природничих наук в епоху Середньовіччя.
4. Етап оформлення екології в самостійну науку; вчені, які цьому сприяли.
5. Особливості розвитку екологічних дисциплін наприкінці ХІХ - початку ХХ століть.
6. Головні чинники появи та особливості розвитку сучасної міждисциплінарної екології – неоекології.

Завдання 1.

Використовуючи доступні навчальні посібники та інші інформаційні ресурси, визначте такі поняття, що стосуються теми заняття:

— *екологія, екологічні уявлення, екологічні знання, аутекологія, демекологія, синекологія, екосистемологія, глобальна екологія, неоекологія,*

популяція, біоценоз, екосистема, біосфера, соціоекосистема, екосфера.

Завдання 2.

Представлення презентацій за тематикою практичного заняття, підготовлених заздалегідь здобувачами освіти, та їх обговорення в групі.

Заняття передбачає презентації від 4 - 5 студентів. Регламент презентації творчого завдання до 5 хвилин. Регламент обговорення 5 хвилин.

В кінці заняття відбувається вибір кращого виконання творчого завдання - колективне обговорення і голосування. Проводиться оцінка за критеріями:

- зміст презентації та доповіді, відповідність поставленому завданню;
- наочність презентації;
- прояв творчого підходу до виконання завдання;
- дотримання регламенту;
- ораторські здатності доповідача;
- рівень інтересу аудиторії до творчої презентації.

Завдання 3.

За результатами вивчення питань практичного заняття та обговорення презентацій скласти таблицю 1:

Таблиця 1

Основні етапи становлення екології

Роки	Вчений	Країна	Результати екологічних досягнень

Завдання 4.

Намалюйте схему розвитку та сучасної структури екології як науки у вигляді дерева – Древа Екології, частини якого показують зв'язки між певними галузями екології. Для цього:

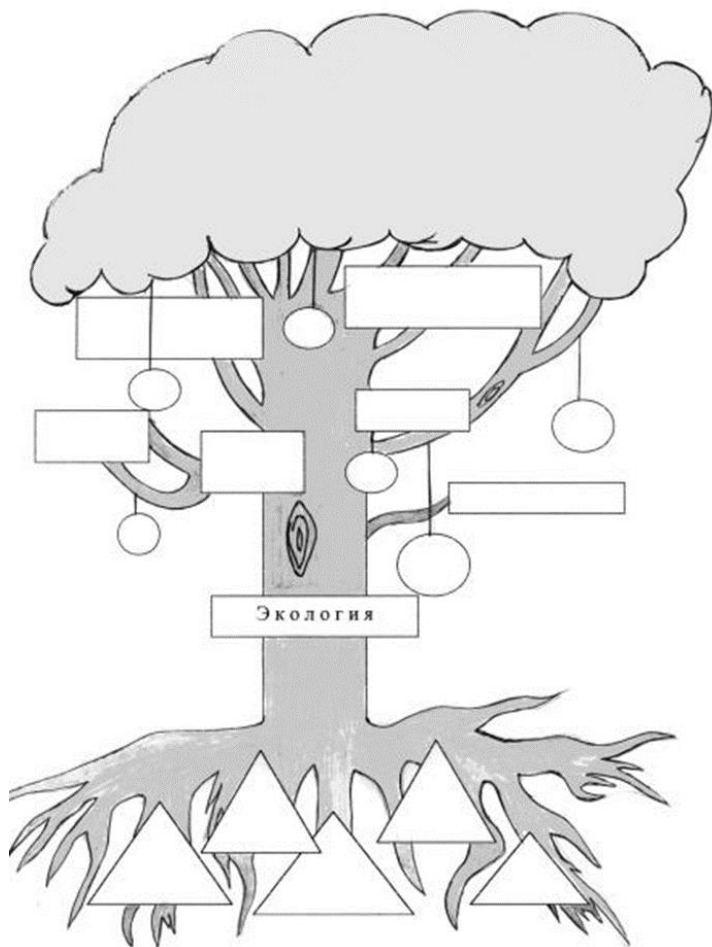
перемалюйте в зошит схематично дерево, яке буде ототожнюватись з наукою екологією і схематично передавати її походження, розвиток та сучасну структуру. У вільних осередках, розташованих у різних частинах дерева, впишіть необхідні поняття:

— у трикутниках, розташованих в коренях дерева – науки, що є витокami екології;

— у прямокутниках серед гілля крони дерева – підрозділи екологічної науки;

— у кружечках, що розташовані в кроні – прикладні підрозділи екології (тобто так звані її «плоди»).

Продемонструйте, будь ласка, Вашу власну думку, намагайтесь не діяти за шаблоном. Якщо у Вас є труднощі, не засмучуйтесь. Залиште порожні місця, де поки що не знаєте, що написати. Ми продовжимо цю роботу пізніше, і Ви матимете можливість завершити своє древо Екології.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бачинський Г.О. та ін. Соціоекологія. – К.: Вища школа, 1995. – 238 с.

2. Білявський Г. О., Бутченко Л. І., Навроцький В. М. Основи екології: теорія та практикум : навч. посіб. – К. : Лібра, 2002. – 352 с.
3. Мудрак О. В. Екологія. Навчальний посібник. – Вінниця.: ВАТ “Міська друкарня”, 2006. – 508 с.
4. Некос В.Ю. Вступ до фаху. Екологія та охорона навколишнього середовища: Навчальний посібник. – Харків: ХНУ ім. В.М. Каразіна, 2002. – 170 с.
5. Петрук В. Г. Вступ до фаху. Курс лекцій. – Вінниця: ВНТУ, 2008. – 226 с
6. Франчук Г.М., Ісаєнко В.М. Екологія. Вступ до фаху. Конспект лекцій. – К.: НАУ, 2007. – 124 с.

Завдання для підготовки до наступного практичного заняття:

Підготувати презентацію з тематики «Екологічні дослідження провідних наукових установ України» або «Сучасні напрями міжнародних екологічних досліджень». Тему для презентації визначає викладач і заздалегідь повідомляє її здобувачу освіти.

ТЕМА 3: „ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЇ ” (2 години)

МЕТА: ознайомити з основними напрямками сучасних екологічних досліджень та новітніми методами їх здійснення; з'ясувати специфіку екологічних досліджень, їх відмінності від інших видів наукових досліджень природних систем та об'єктів; охарактеризувати рівень розвитку та сучасний стан функціонування наукової екологічної галузі в Україні; професійно зорієнтувати здобувачів освіти на конкретні пріоритетні цілі та напрямки досліджень, особливо підкресливши прикладні аспекти наукової діяльності.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Головна проблематика сучасних екологічних досліджень
2. Класифікація методів наукових досліджень.
3. Польові екологічні дослідження.
4. Лабораторні екологічні дослідження.
5. Системна парадигма — методологічна основа екології.
6. Метод моделювання як один із основних в екологічних дослідженнях.
7. Методи моніторингу як інформаційна основа оцінки якості довкілля.
8. Наукові установи, які здійснюють екологічні дослідження.

Завдання 1.

Використовуючи доступні навчальні посібники та інші інформаційні ресурси, визначте такі поняття, що стосуються теми заняття:

— *наукові дослідження, методи дослідження, камеральна обробка, аналіз результатів, синтез, екологічне картографування, методологія наукових досліджень, системна парадигма, математичні моделі, статистична обробка даних, моніторинг довкілля.*

Завдання 2.

Представлення презентацій за тематикою практичного заняття, підготовлених заздалегідь здобувачами освіти, та їх обговорення в групі.

Заняття передбачає презентації від 4 - 5 студентів. Регламент презентації творчого завдання до 5 хвилин. Регламент обговорення 5 хвилин.

В кінці заняття відбувається вибір кращого виконання творчого завдання - колективне обговорення і голосування. Проводиться оцінка за критеріями:

- зміст презентації та доповіді, відповідність поставленому завданню;
- наочність презентації;
- прояв творчого підходу до виконання завдання;
- дотримання регламенту;
- ораторські здатності доповідача;
- рівень інтересу аудиторії до творчої презентації.

Завдання 3.

Самостійно знайти екологічні Інтернет-сайти та сайти наукових установ. Підготувати інформацію про їх основну мету, засоби та напрямки діяльності. В зошити записати кратку інформацію про них.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Клименко М.О. та ін. Методологія та організація наукових досліджень (в екології): Підручник/ М.О.

Клименко, В.Г.Петрук, В.Б. Мокін, Н.М.Вознюк. – Херсон:Олді-плюс, 2012. – 474 с.

2. Клименко М.О. Основи та методологія наукових досліджень: Навч.посібник / М.О. Клименко, В.П.Фещенко, Н.М.Вознюк – Київ: Аграрна освіта, 2010 – 351 с.

3. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник/ М.Т.Білуха – К: АБУ, 2002. – 271 с.

4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень. – К: Кондор, 2003. – 206 с.

5. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: Підручник/ В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко – К.: Знання, 2006. – 307 с.

ТЕМА 4: „СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У НАУЦІ ТА ЕКОЛОГІЇ ”(2 години)

МЕТА: сформувати загальні уявлення про теорію систем; розкрити сутність системно-екологічного підходу; сформувати поняття про природні системи як основний об'єкт вивчення екології; розглянути основні типи систем природи, їх особливості.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Загальні уявлення про системи. Класифікації систем.
2. Системно-екологічний підхід, його особливості.
3. Системний аналіз в екології. Екологічні системи, геосистема, біосистема, біосфера, біогеоценоз, біоценоз, соціоекосистема.
4. Структура екологічних систем. Зв'язки в екосистемах.
5. Класифікації екологічних систем. Властивості екосистем.

Завдання 1.

Використовуючи доступні навчальні посібники та інші інформаційні ресурси, визначте такі поняття, що стосуються теми заняття:

— *екосистема, біогеоценоз, біоценоз, біотоп, ареал, вид, популяція, екотоп, ландшафт, продуценти, консументи, редуценти, автотрофи, гетеротрофи, детритофаги, трофічні (харчові) ланцюги, екологічний фактор, біотичні екологічні фактори, абіотичні фактори, антропогенні фактори, адаптація, екологічна ніша, емерджентність, гомеостаз, сукцесія.*

Завдання 2.

Порівняйте поняття «ландшафт», «екосистема», «біогеоценоз», «біоценоз». Визначте особливості кожного типу природної системи та їх співвідношення.

Завдання 3.

Намалюйте схему екосистеми, позначивши всі її компоненти та зв'язки між ними.

Завдання 4.

А) Яка із запропонованих схем правильно відображає передачу енергії у харчовому ланцюзі?

1. Лисиця – землерийка – дощовий черв'як – листяний опад – рослини.

2. Листовий опад – дощовий черв'як – рослини – землерийка – лисиця.

3. Рослини – листовий опад – дощовий черв'як – землерийка – лисиця.

4. Рослини – землерийка – дощовий черв'як – листовий опад – лисиця.

5. Дощовий черв'як – землерийка – лисиця – рослини – листовий опад.

Б) Складіть приклади харчових ланцюгів для екосистеми:

а) степу; б) лісу; в) озера.

Вкажіть, які організми у ваших прикладах є продуцентами, консументами, редуцентами.

Завдання 5.

Визначте які з перерахованих екосистем є природними:

а) ліс; б) парк; в) поле пшениці; г) болото; д) ставок.

Завдання 6.

Покажіть в чому принципова різниця між природною і штучною системами, заповнивши таблицю .

Таблиця 2

Біогеоценози та агрофітоценози

Ознаки для порівняння	Природні екосистеми	Агрофітоценози
1.Видове різноманіття 2.Наявність харчових ланцюгів 3.Характеристика кругообігу речовин 5.Продуктивність 6.Саморегуляція		

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білявський Г. О., Бутченко Л. І., Навроцький В. М. Основи екології: теорія та практикум : навч. посіб. – К. : Лібра, 2002. – 352 с.
2. Бровдій В. М., Гаца О. О. Закони екології. – К. : Освіта України, 2007. – 378 с.
3. Добровольський В. В. Екологічні знання : навч. посіб. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 304 с.
4. Злобін Ю.А., Кочубей Н.В. Загальна екологія: Навчальний посібник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. - 416 с.
5. Кисельов М. М. Понятійний апарат та закони сучасної екології : навч. посіб. – К. : ПАРАПАН, 2008. – 184 с

6. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навчальний посібник. - К.: МАУП, 2002. - 296 с.
7. Мудрак О. В. Екологія. Навчальний посібник. – Вінниця.: ВАТ “Міська друкарня”, 2006. – 508 с.
8. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія. Охорона природи: Словник-довідник. – К.: Т-во „Знання”, КОО. 2002.

**ТЕМА 5: «ГЛОБАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНІ ШЛЯХИ ЇХ
РОЗВ'ЯЗАННЯ»
(2 години)**

МЕТА: розглянути сутність й сучасний стан розвитку глобальних екологічних проблем, а також проаналізувати ефективність сучасних шляхів їх розв'язання.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Глобальні екологічні проблеми сучасності.
2. Проблема забруднення навколишнього середовища. Основні види забруднення, їх характерні особливості.
3. Сучасні способи боротьби із забрудненням довкілля, їх ефективність.
4. Кислотні дощі як глобальна проблема.
5. Глобальні зміни клімату: причини, наслідки, шляхи вирішення.
6. Проблема руйнування озонового шару атмосфери.
7. Вирубка тропічних лісів як глобальна екологічна проблема, складнощі її розв'язання.
8. Збіднення генофонду планети: наслідки для біосфери та суспільства.

Завдання 1.

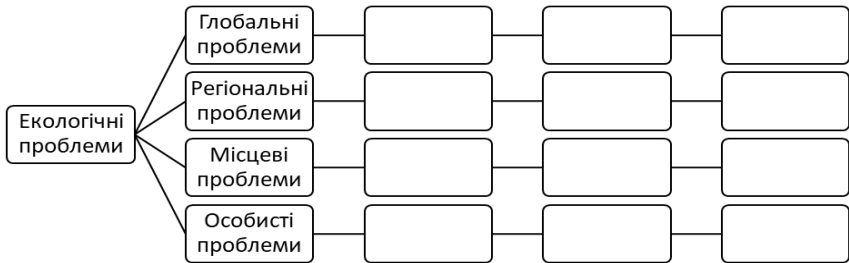
Використовуючи доступні навчальні посібники та інші інформаційні ресурси, визначте такі поняття, що стосуються теми заняття:

— *екологічна проблема, глобальна екологічна проблема, забруднення, очисні споруди, маловідходні технології виробництва, моніторинг довкілля, гранично-*

допустима концентрація, озоновий екран атмосфери, парниковий ефект, ґенофонд планети.

Завдання 2.

Складіть таблицю-схему, що характеризує сучасні екологічні проблеми різного масштабу.

Завдання 3.

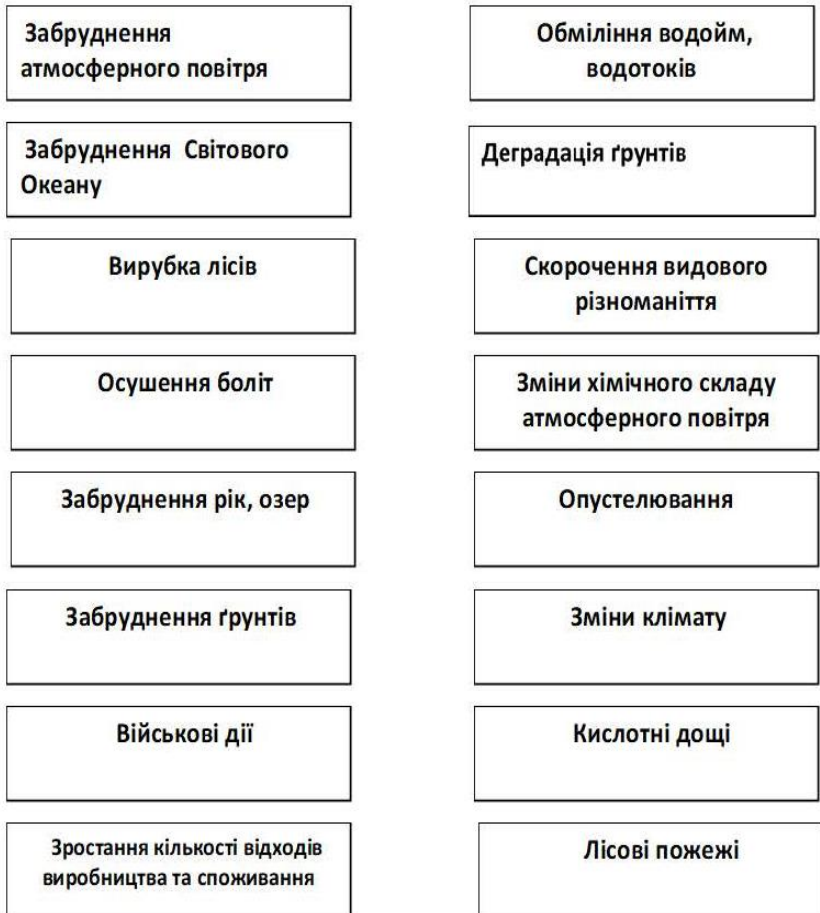
Відомо, що всі компоненти біосфери пов'язані між собою, тому кожна зміна в біосфері може призвести до зовсім непередбачуваних змін її компонентів і всієї системи в цілому.

За допомогою рис. 2 зобразіть схему взаємодій між компонентами навколишнього середовища, процесами та явищами. Стрілками та пунктирними лініями позначте прямі та зворотні зв'язки та інші наслідки взаємодії антропогенних впливів і природних об'єктів.

Для схеми ви можете використати такі позначення: (наприклад, → – впливає безпосередньо; ↔ – обидва процеси взаємопов'язані; --- – вплив непрямий).

Рис. 1.

Загальний зв'язок природних явищ та антропогенних впливів

Завдання 4.

На підставі аналізу наукових джерел заповніть таблиці «Характеристика екологічної проблеми» для таких проблем:

- Руйнування озонового шару атмосфери;
- Кислотні опади;
- Парниковий ефект.

Таблиця характеристики проблеми...(назва проблеми)..

Вірогідні причини проблеми	Механізм виникнення проблеми	Можливі наслідки

Завдання 5.

В наш час проблема збереження біологічного різноманіття прийняла глобальні масштаби. В 1992 р. була прийнята Конвенція про охорону біорізноманіття, яка передбачає розробку і проведення робіт із збереження природних ресурсів на різних рівнях.

В Конвенції визначені головні причини втрати біологічного різноманіття:

- Зростаюча чисельність населення;
- Зростаюче споживання ресурсів;
- Недбале ставлення до біологічних видів та екосистем;
- Недостатньо виважена державна політика в галузі використання природних ресурсів;
- Негативний вплив міжнародної торгівлі;
- Несправедливий розподіл ресурсів;

• Нерозуміння або ігнорування значення біологічного різноманіття.

Проаналізуйте кожну з причин втрати біорізноманіття. Наведіть конкретні приклади, що характеризують дану проблему.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бачинський Г.О. та ін. Соціоекологія. – К.: Вища школа, 1995. – 238 с.
2. Білявський Г. О., Бутченко Л. І., Навроцький В. М. Основи екології: теорія та практикум : навч. посіб. – К. : Лібра, 2002. – 352 с.
3. Мудрак О. В. Екологія. Навчальний посібник. – Вінниця.: ВАТ “Міська друкарня”, 2006. – 508 с.
4. Некос В.Ю. Вступ до фаху. Екологія та охорона навколишнього середовища: Навчальний посібник. – Харків: ХНУ ім. В.М. Каразіна, 2002. – 170 с.
5. Петрук В. Г. Вступ до фаху. Курс лекцій. – Вінниця: ВНТУ, 2008. – 226 с
6. Франчук Г.М., Ісаєнко В.М. Екологія. Вступ до фаху. Конспект лекцій. – К.: НАУ, 2007. – 124 с.

Завдання для підготовки до наступного практичного заняття:

Підготувати презентацію з тематики «Екологічні проблеми України та можливі шляхи їх вирішення». Тему для презентації визначає викладач і заздалегідь повідомляє її здобувачу освіти.

**ТЕМА 6: «ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
УКРАЇНИ, МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИРІШЕННЯ В
АСПЕКТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»
(2 години)**

МЕТА: надати характеристику екологічній ситуації України в цілому і за окремими регіонами, розглянути можливі шляхи розв'язання екологічних проблем за умов реалізації програми сталого розвитку держави.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Характеристика загальної екологічної ситуації в Україні.

2. Головні екологічні проблеми України: причини їх виникнення та сучасні шляхи розв'язання:

- a. Проблема забруднення природного середовища;
- b. Проблема водних ресурсів;
- c. Проблема деградації ґрунтів;
- d. Проблема охорони біорізноманіття країни;
- e. Екологічні наслідки аварії на ЧАЕС;

3. Екологічні проблеми Донбасу, труднощі їх вирішення.

4. Екологічні проблеми Придніпров'я.

5. Екологічна ситуація Полісся та Центральної України.

6. Екологічні проблеми Західної України, особливості їх вирішення.

7. Особливості екологічної ситуації Південної України. Екологічні проблеми Чорного та Азовського морів.

8. Природно-заповідні об'єкти України.

Завдання 1.

Обговорення питань, присвячених характеристиці екологічних проблем певних регіонів України, відбувається

на підставі представлених здобувачами освіти презентацій, підготовлених заздалегідь.

Заняття передбачає презентації від 6 студентів. Регламент презентації творчого завдання до 5 хвилин. Регламент обговорення 5 хвилин.

В кінці заняття відбувається вибір кращого виконання творчого завдання - колективне обговорення і голосування. Проводиться оцінка за критеріями:

- зміст презентації та доповіді, відповідність поставленому завданню;
- наочність презентації;
- прояв творчого підходу до виконання завдання;
- дотримання регламенту;
- ораторські здатності доповідача;
- рівень інтересу аудиторії до творчої презентації.

Завдання 2.

На підставі вивченого матеріалу та користуючись навчально-науковими посібниками заповніть таблицю 3:

Таблиця 3

«Екологічні проблеми України»

Регіон України	Екологічні проблеми	Причини, що обумовили виникнення проблеми	Сучасні шляхи розв'язання екопроблем

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білявський Г.О. та ін. Основи загальної екології: Підручник. – К., 2006.

2. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С. Практикум із загальної екології: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 1997.

3. Бровдій В. Н., Гаца О. О. Екологічні проблеми України. Навчальний посібник. – К.: НПУ ім. Драгоманова, 2000. – 111 с.

4. Екологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за загальною ред. О. Є. Пахомова; худож.-оформлювач Г. В. Кісель. — Харків: Фоліо, 2014.

5. Кисельов М. М., Канак Ф. М. Національне буття серед екологічних реалій. – К.: Тандем, 2000. – 320 с.

6. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навч. посібник – К.: МАУП, 2002.

7. Мудрак О. В. Екологія. Навчальний посібник. – Вінниця.: ВАТ “Міська друкарня”, 2006. – 508 с.

8. Совгіра С. В. Екологія : підручник / С.В. Совгіра, Г.Є. Гончаренко.– Умань : Сочінський, 2013.– 291

9. Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна: Навч. Посіб. / Ф.В. Вольвач, М.І. Дробноход, В.Г. Дюканов та ін.: За ред. М.І. Дробнохода. - К: МАУП, 2002. - 104 с.

ТЕМА 7: „ СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ВИЖИВАННЯ ЛЮДСТВА” (2 години)

МЕТА: розглянути основні причини загострення глобальної екологічної ситуації в середині ХХ століття; охарактеризувати специфічні особливості сучасної екологічної ситуації на планеті; проаналізувати основні стратегії виживання людства й усвідомити необхідність переходу до стратегії сталого розвитку як на рівні держави, так і на рівні планети.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Характеристика сучасної екологічної ситуації на планеті.
2. Причини загострення глобальної екологічної ситуації в середині ХХ століття.
3. Перспективи розвитку взаємовідносин природи та суспільства. Сучасні стратегії виживання людства.
4. Теорія ноосфери. Аналіз сучасних передумов її створення.
5. Концепція сталого розвитку; перспективи її реалізації у світі і в нашій країні

Завдання 1.

Використовуючи доступні навчальні посібники та інші інформаційні ресурси, визначте такі поняття, що стосуються теми заняття:

– *екологічна ситуація, екологічна криза, екологічна катастрофа, ресурси, потреби, консумеризм, навколишнє середовище, система, екосистема, особистість, екологічний імператив, екологічна свідомість, антропоцентризм, екоцентризм, космоцентризм, ноосфера, коеволуція, екологічна*

безпека, природокористування, охорона навколишнього середовища.

Завдання 2.

Проаналізуйте основні потреби людини і визначте серед них найбільш необхідні для існування і розвитку сучасного суспільства.

Це завдання ефективніше виконати в групі у формі «мозкового штурму».

Організація роботи групи:

- Назвіть якомога більше потреб людини. Записуйте всі висловлювані гіпотези, навіть якщо вони, на перший погляд, здаються фантастичними.

- Зробіть аналіз всіх запропонованих гіпотез і виберіть ті з них, які найбільш імовірні.

- Класифікуйте сформульовані вашою робочою групою потреби людини.

- Розділіть виділені класи потреб (вказіть цифрою 1- найважливіший для Вас клас потреб, цифрою 2-трохи менш важливі і т.д.).

- Результати спільної роботи підготуйте до публічного подання.

Завдання 3.

Зіставте результати виконання завдання 2 з формулюваннями, наведеними в заключній частині тексту цієї практичної роботи, де представлені результати досліджень вчених з проблем потреб людини. Порівняйте з ними своє ставлення до проблеми людських потреб. Зобразіть піраміду потреб А. Маслоу у своєму зошиті.

Завдання 4.

Дайте відповідь на питання:

1. Що значить розумно користуватися матеріальними і духовними благами?

2. Що включає в себе поняття «розумні потреби»? Які потреби можна назвати "нерозумними"?

3. Проаналізуйте основні потреби сучасного суспільства. Зробіть висновок: наскільки потреби сучасного суспільства є необхідними і обґрунтованими? Чи є можливість їх скорочення? Чи здатна сучасна людина до свідомого самообмеження заради безпечного майбутнього людства та планети в цілому?

Завдання 5.

Ознайомтеся з найбільш відомими концепціями, в яких запропоновані шляхи виходу із глобальної екологічної кризи. Які з відомих стратегій виживання людства видаються вам найбільш реалістичними? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 6.

1. Д. Медоуз запропонував «формулу глобального розвитку», яка виглядає в такий спосіб:

$$I = P * A * T,$$

де: I - навантаження на навколишнє середовище;

P - населення;

A - якість життя (споживання);

T - збитки від різноманітних технологій.

Спробуйте пояснити, за рахунок, якого параметра можна зменшити навантаження на навколишнє середовище: а) Захід, б) Схід, в) Південь.

1. Зниження народжуваності.
2. Розумне зниження споживання.
3. Переведення виробництва на екологічні технології.
4. Повернення до минулого.
5. Немає правильної відповіді.

Завдання 7.

Ознайомтеся з основними положеннями концепції сталого розвитку, яка отримала широкий суспільний резонанс у світі після Міжнародної конференції з навколишнього середовища та розвитку у м. Ріо де Жанейро в 1992 р. Розгляньте матеріали концепції переходу України на модель сталого розвитку.

Допоміжний матеріал для виконання завдання:

Потреба— стан людської особистості, соціальної групи чи суспільства в цілому, що виражає необхідність у чомусь, залежність від об'єктивних умов життєдіяльності і є рушійною силою їхньої активності. Розрізняють біологічні потреби, властиві живим організмам, та соціальні потреби, що мають суспільно-історичний характер і зумовлені розвитком матеріального виробництва. Потреби реалізуються в процесі задоволення їх, активного освоєння предметів споживання.

Потреби виступають як такі стани особистості, завдяки яким здійснюється регулювання поведінки, визначається спрямованість мислення, почуттів, волі.

Поняття "потреба" існує в науковій літературі, принаймні, в трьох значеннях:

- 1) як позначення об'єкта зовнішнього середовища, необхідного для нормальної життєдіяльності;
- 2) як стан психіки, що відображає нестачу чого-небудь;
- 3) як фундаментальні властивості особистості, що визначають її ставлення до світу.

Відповідно до цього розмежовуються поняття:

- потреба-об'єкт;
- потреба стан;
- потреба-властивість.

Піраміда потреб А. МАСЛОУ

Теорія ієрархії фундаментальних потреб, що вибудовуються в своєрідну Піраміду, в якій вищий рівень потреби може виникнути виключно після реалізації нижчого.

У 60-ті роки минулого століття велику популярність мала класифікація, запропонована А. Маслоу (рис.3):

Рис. 3. Піраміда потреб А. Маслоу

Орієнтовний перелік можливих потреб людини:

- активне діяльне життя
- цікава робота
- матеріально забезпечене життя
- наявність вірних друзів
- щасливе сімейне життя
- життя, повне задоволень, розваг
- свобода, незалежність
- розширення своєї освіти, кругозору

- мирна ситуація в країні
- чиста совість, чесне життя
- громадська активність
- комфорт, спокій
- здоров'я
- любов
- наявність дітей
- досягнення влади
- повага оточуючих
- творчість
- рівність для всіх
- мистецтво
- гроші будь-якими способами
- успіх у кар'єрі
- спілкування з людьми
- Віра
- щось інше _____

ЛІТЕРАТУРА:

1. Клименко М.О., Петрук В.Г., Клименко Л.В., Мудрак О.В. Вступ до фаху. Підручник. – Рівне: НУВГП, 2011. - 275 с.
2. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. Посібник. – К.: Заповіт, 1996.
3. Назарук М.М. Основи екології та соціоекології. - Львів, Афіша. - 1999. - 256с.
4. Основи стійкого розвитку: Навч.посібник / За заг.ред.Л.Г.Мельника. – Суми:ВТД «Університетська книга», 2005.
5. Програма дій «Порядок денний на ХХІ століття». – К.: Інтелсфера, 2000
6. Салтовський О.І. Основи соціальної екології: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1997.

7. Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна:
Навч. Посіб. / Ф.В. Вольвач, М.І. Дробноход, В.Г. Дюканов
та ін.: За ред. М.І. Дробнохода. - К: МАУП, 2002. - 104 с.

ТЕМА 8: «СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ЕКОЛОГІЇ» (2 години)

МЕТА: ознайомити з різноманітними соціальними функціями екології: освітньою, виховною, світоглядною тощо; визначитись з поняттям «екологічна свідомість»; надати характеристику основним типам екологічної свідомості: антропоцентризму та екоцентризму, виявити їх вплив на екологічну культуру особистості і суспільства в цілому. розглянути вплив екології на сучасну політично-громадську діяльність суспільства.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Поняття про соціальні функції екології.
2. Світоглядна функція екології. Екологія як засіб трансформації набутих знань та інформації в особистісні цінності людини.
3. Основні типи екологічної свідомості: антропоцентризм та екоцентризм, їх визначальна роль в характері взаємодії суспільства та природи.
4. Освітньо-виховна функція. Педагогічне завдання екології.
5. Прогностичні функції екології. Прогнозування можливого стану екосистем за різних режимів їх господарського використання. Концепції соціально-екологічних прогнозів та моделей.
6. Природоохоронна функція.
7. Екологія та політично-громадська діяльність. Міжнародний екологічний процес і участь України в ньому.

Завдання 1.

На підставі вивченого матеріалу та з метою його узагальнення зробіть порівняльну характеристику двох

основних типів екологічної свідомості – антропоцентризму та екоцентризму. З цією метою заповніть таблицю 4, де вказані основні критерії за якими різняться ці типи.

Таблиця 4.

Характерні риси антропоцентричної і екоцентричної екологічної свідомості

Критерії порівняння	Антропоцентрична екологічна свідомість	Екоцентрична екологічна свідомість
1. Вища цінність є		
2. Ієрархічність картини світу		
3. Мета взаємодії людини з природою		
4. Основний імператив		
5. Сприйняття природи людиною		
6. Етичність ставлення до природи		
7. Як уявляється		

людиною подальший розвиток природи		
8. Яка головна мета діяльності з охорони природи?		

Завдання 2.

Самостійно знайти Інтернет-сайти міжнародних екологічних організацій та сайти громадських екологічних організацій України. Підготувати інформацію про їх основну мету, засоби та напрямки діяльності. В зошити записати кратку інформацію про них.

ЛІТЕРАТУРА:

Бачинський Г.О. та ін. Соціоекологія. – К.: Вища школа, 1995. – 238 с.

1. Голубець М. А. Середовищезнавство (інвайронментологія). – Львів : Компанія «Манускрипт», 2010. – 176 с.

2. Кисельов М. М., Канак Ф. М. Національне буття серед екологічних реалій. – К.: Тандем, 2000. – 320 с.

3. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. Посібник. – К.: Заповіт, 1996.

4. Концепція екологічної освіти // Інформаційний збірник МОН України. -"Педагогічна преса" – 2002.- №7. – С. 3-23.

5. Назарук М.М. Основи екології та соціоекології. - Львів, Афіша. - 1999. - 256с.

6. Салтовський О.І. Основи соціальної екології: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1997.

Навчально-методичне видання

Методичні вказівки до практичних занять з
освітнього компоненту «Вступ до фаху» спеціальності 101
Екологія для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня

Укладачі:
Губська О., Мацай Н.

Здано до складання 02.09.2021 р. Підписано до друку
28.09.2021 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура
Times New Roman. Друк ризографічний. Умов. друк. арк. 1,14.
Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач - ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганської обл., 92703
E-mail: mail@luguniv.edu.ua